

A művészet él

Körösényi Tamással Fórián Szabó Noémi beszélget¹

✚ **Fórián Szabó Noémi:** A művészet él címet először a kalocsai Schöffner Múzeumban rendezett kiállításodon használtad, 2008-ban.² Most itt vannak az Akadémia kiállítóterében a régebbi és az újabb munkáid, és a kiállítás címe ismét: A művészet él. Miért?

✚ **Körösényi Tamás:** Hosszasan el tudok gondolkodni egy-egy fogalmon, és évek óta a fejemben volt ez a cím. Van Kassák Lajosnak egy írása 1926-ból, ami néhány hónap eltéréssel kétszer is megjelent, de két különböző címmel, a szöveg egy az egyben ugyanaz. Az egyik a kolozsvári Korunk folyóirat kiadásában, a másik a *Tisztaság* könyvében. Az egyiknek az a címe, hogy *Az új művészet él*, a másiknak az, hogy *A korszerű művészet él*. Én ezt annak idején elolvastam – nagyon a saját korának a szövege –, azt mondhatjuk, hogy a ma számára semmi tanulsága nincs; annak az időszaknak a gondolkodásmódját tükrözi, viszont ez a cím nagyon felkeltette az érdeklődésemet. Ha ebből a két címből a jelzőt elhagyom, sokkal általánosabb jelentést kapok.

Nyilvánvalóan azért választottam a kiállításom címéül, mert az utóbbi időben sok elbizonytalanító tényező volt a világban. Könyvek jelentek meg, amelyek megkérdőjelezték, hogy a művészet él-e még vagy van-e egyáltalán, vagy a művészet történetével kapcsolatban ugyanez. Az én tapasztalatom pedig az, hogy tulajdonképpen minden megy tovább, bár valami kis változás érződik abból, amit ezek a könyvek leírnak. Én egy pozitív állításnak gondolom a kiállításomat: a művészet, a szobrászat szekere tovább gördül. Amikor a művészet továbbélése megkérdőjeleződött, bennem az körvonalazódott, hogy ez ellen mindenképpen ki kell állni vagy fel kell szólalni.

✚ *Itt a középső teremben két szoborcsoport áll egymással szemben. Miért nem keverted őket össze a térben a közös kiállítás-cím alatt?*

✚ Azért ezek egy kicsit olyanok is, mint egy verseskötetben egy ciklus. Az egyik az egyik gondolat köré csoportosul, a másik a másik gondolat köré. Azt gondolom, hogy összetartja az egészet az én gondolkodásom. Ezért van itt (az oldalsó termekben és a nagyteremben) egy visszatekintő anyag is. Egyébként voltunk itt a doktori iskolásokkal kedden. Megnézték, és azokból a kérdésekből, amit feltettek, az derült ki, hogy számukra ez a középső terem nagyon kamuflázs hangulatú. Azzal, hogy lefestettem a posztamenseket, teljesen olyan, mintha az akadémiai kiállítás része lenne a kiállításom.

✚ *Szerintem itt a szobrok nem beolvadnak, hanem nyüzsgönek, erősítve a cím jelentését: a művészet él. És a megnyitón a sok ember között ez a nyüzsgés csak fokozódott.*

✚ Én sem érzem a kamuflázst, csak érdekességként mesélem. Az embernek mondanak olyanokat, amire a másik abszolút nem gondol. Holott csak azért festettem az egyiket ilyen színre, a másikat olyanra, a harmadikat pedig egyáltalán nem, hogy a csoportokon belüli összetartozást érzékeltessem. A posztamensek tartják össze az én kiállításomat, mert ez egy kiállítás a kiállításban. A külső termekben a natúr OBS lapokból álló posztamensek zavarosságából lehet érezni, hogy ez más kor, nem „korabeli”. Arra gondoltam, hogy középütt bemutatom az új anyagot, a régiak közül pedig azokat válogatom be, amelyek valamilyen módon reflektálnak a termék hangulatára, koncepciójára. Hat terem veszi körbe ezt a középső termet. Minden teremben van egy-két munka, ami annak a teremnek a hangulatára reflektál. Minden teremnek más a koncepciója.

Körösényi Tamás *A művészet él* című kiállításán, 2010
Magyar Tudományos Akadémia, Művészeti Gyűjtemény,
© fotó: Fórián Szabó Noémi

✚ *Menjünk körbe!*

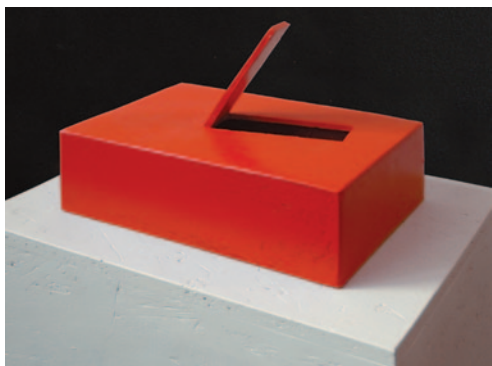
✚ A nagyteremben az Akadémia allegóriája, az alapító Széchenyi képe mellett a főtitkárok és elnökök képei vannak. Ehhez én rendeltem egy általános emlékeztető (*Emlékére, alkalmából, évfordulójára*, 1976). Az Akadémia termei is mind emlékeztető szereppel bírnak. A bejárati terem a Kisfaludy Társaságnak, az Akadémia előtörténetének állít emléket. Itt van Kisfaludy képe is, amely vihart ábrázol. Azért ezt a munkámat (*Bronz*, 1978) választottam analógiának, mert ezt is lehet viharok tekinteni. A ledőlő szobor motívumát többször felhasználtam. A szobor keletkezése, állása és ledőlése – erről van egy éremorozatom (*Három képregény? Mindenkinék*, 1976) is, ami komplexen ezzel foglalkozik. Ezt a kultúra-metáforának szánt képet itt csendélet-környezetbe helyeztem – a saját szobrász-szerszámaim vannak rajta –, és az egészet kiöntöttem bronzból.

A másik munka nagyon vékony fogódzót ad ahhoz a két képhez: annak a figurának bot van a kezében (Barabás Miklós: *Vásárra menő román család*, 1840-es évek), azon a portrén pedig – a Sebastiano del Piombo másolatán – szintén, a nő valamilyen nyílásba beleteszi a saját ujját, így a munka nagyon szexuális töltetű.

Az enyém nem annyira, a címe: *Stílus* (1980). Valamikor a hetvenes évek végén ösztöndíjjal voltam Lengyelországban, ahol, ha kért az ember egy narancsdzsuszt, azt így tálalták. És ez nekem megtetszett, ezért csináltam ezt a munkát. A következő terem a Széchenyi-terem. Ide a *Rajz* (1980) című munkát választottam. Széchenyiről a tevékenység lehetősége jut az ember eszébe. Mindenütt megtalálta azt a lehetőség-

¹ Körösényi Tamás 2007-től a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja. Utolsó kiállítása 2010. február 12. és március 26. között volt az MTA Művészeti Gyűjteményében, *A művészet él* címmel. A fenti interjú a kiállítás helyszínén diktafonra vett beszélgetés szerkesztett változata.

² *A művészet él. Körösényi Tamás szobrászművész kiállítása*, Schöffner Múzeum, Kalocsa, 2008. február 10 – május 13.

KÖRÖSNÉNYI TAMÁS
A művészet él, M5, 2008, acryl, 13 × 17,3 × 12 cm
fotó: Körösnéyi Tamás

KÖRÖSNÉNYI TAMÁS
A művészet él, B7, 2008, bronz, 5,7 × 22 × 16 cm
fotó: Körösnéyi Tamás

get, ami a továbblépéshez szükségeltetett. A rajz ugyanilyen módon a tervezésre, ábrázolásra, innovációra alkalmas dolog, a munkám pedig ezt a lehetőséget kívánja bemutatni. A következő teremben az alapítók és az adományozók portréi láthatók. Itt van Füst Milán hagyatéka is, tehát eleve van a kiállításban már egy kiállítás. Ez a terem is olyan, mint a Széchenyié. Volt egy úr, Elischer Boldizsár jogtudós, aki azon a képen látható, és akinek az volt a mániája, hogy Goethe-relikviákat gyűjtött, és azt hiszem, több ezer van belőle. Ha azt a két munkát (*Hiány, 1980, Érem, 1980*) nézzük, ami ebbe a terembe került, lényegét tekintve nem változott a gondolkodásom 1980 óta. Ezek is negatívok és pozitívok, az egyikken valaminek a helye látható, a másikon pedig egy pozitív forma.

A következő teremben, amikor az Angelica Kauffmann-metszetet megláttam, arra gondoltam, hogy nagyjából ő az első ismert festő a művészettörténetben. Biztosan van korábból más is, de ha példát kellene mondanom, ő jutna először eszembe. Mellé tettem egy kis fejet, amit a főiskolán mintáztam egy szobrászlányról, osztálytársamról (*Szobrásznő az 1970-es évek közepéről, 1974*). Azt a problémát, hogy valahogy a teremre reflektáljak, nem tudtam máshogy megoldani, mint hogy a múltból hangulati hasonlóságokat kerestem, és itt van ez a metszet, amiről ez eszembe jutott.

Az utolsó teremben lévő munka pedig a *Sorozat* (1976). Vízszintes irányban végtelesen számú átnézés lehetséges. Azért emeltem egy kicsit magasabbra, hogy ez a tájkép (Christian Hilfgott Brand: *Folyópart*, 18. sz. első fele) kerüljön mögé.

Ez egyébként az Esterházy-terem, az Esterházy-gyűjtemény először itt volt kiállítva. Lényegében az itt kiállított régi munkák 1974 és 1980 között készültek.

Számomra is érdekes, hogy a régi és az új munkáimban megjelenő gondolkodásmód nyomon követhető-e. Most azt gondolom, nincs változás; régen is nagyjából így gondolkodtam.

✚ *Vagyis hogy a művészet él?*

✘ Igen, bár a konkrét megjelenési formák persze különbözőek, de mégis... Most, hogy végigjöttünk, azt látom, hogy a gondolkodásom abszolút ugyanolyan maradt, mint a hetvenes évek elején. Lehet, hogy egyszerűbben tudok már dolgokat megoldani. Volt az életemnek egy időszaka a 80-as évek közepétől mondjuk 2000-ig, amikor azt lehet mondani, zömében zöld szobrokat csináltam, de ezeknek nagy része installáció volt. Nem a szobor volt önmagában fontos számomra, hanem a szobroknak az egymáshoz való viszonya. Ilyen értelemben az új munkáim nem installációk már, de hogy mégis megmaradtam a *Frankfurti variációk* (2001) óta a variációs technikánál, azt azért érzékelem – ezek a kiállítások is variációk. Ez azért maradt meg, mert amikor egy-egy vizuális gondolatot kitalálok, akkor az abban rejlő vizuális gazdagságot csak variációkban tudom kifejteni. Nem lehet egy munkával minden aspektusra rávilágítani. Ha a „*barlangokat*” megnézi az ember hátulról, egyből érzi, miért nem csak egy ilyen szobor készült el. Pillanatnyilag nyolc van, de szeretnék még csinálni többet is.

✚ *És A művészet él-sorozatból?*

✘ Abból összesen 15 van kiállítva.

✚ *Van több is?*

✘ Igen, kettő nincs kiállítva, és egy nincs befejezve. De az is lehet, hogy abban is van még lehetőség, nem tekintem teljesen lezártnak.

✚ *Van szerepe, hogy hány nyílás, hány „lamella” van egy-egy darabon?*

✘ Ha valamit meg lehet itt fogalmazni, az az, hogy igyekeztem a különböző variációkban rejlő végtelen lehetőségeket megmutatni. Vannak, ahol a lamellák lefelé mozdulnak – ezek a legrosszabb öntvények –, és vannak, ahol felfelé is, lefelé is...

✚ *Ez itt öntési hiba?*

✘ Mondjuk az, de azt gondolom, hogy elviseli ezt a bronz. Az azért egy kicsit más dolog. Az öntés során olyan dolgok is belekerülnek a szoborba, amire az ember nem is gondol. Ha nagyon át van cizellálva, akkor megint egy más minőség jön létre. Vagy ha a felület fémhántolóval le van hántolva, mint pl. azon a büsztön (egy akadémiai kiállítási darab), akkor a bronz sokkal tömörebb, más a színe, a felülete, mint ezeken az öntvényeken. Vannak szakmai fogások, hogy mit lehet még hozzátenni egy öntvényhez.

✚ *De te nem tettél hozzá semmit?*

✘ Nem nagyon.

✚ *A véletlenek jutnak szerephez?*

✘ Igen. Gondolkodtam rajta, hogy most ez hibás, vagy nem hibás – persze, ez hibás, csak úgy döntöttem, hogy elviseli ezt a véletlent. Dönthettem volna úgy is, hogy ennek tökéletesnek kell lenni.

✚ *Ez tökéletesnek is tűnik...*

✘ Nem, mindegyikben van valami véletlenszerű. Itt nincs átdolgozva a felület, azt lehet érezni, hogy maga bronz, az anyag lazább szerkezetű. De ezek itt lényegtelen körülmények, mert szerintem a művészet egy vízió, és ha a vízió valahogy előjön, akkor jó – ha nem, nem. A fő irányokat alakítom, a konkrétumok pedig alakulnak. Itt a modell, a papír elég. Ezek egyedi darabok.

✚ *És miért ilyen csíkos a felületük?*

✘ Mert hullámkartonból készültek. Könnyen meg lehet csinálni papírból, van rajta egy kicsi viasz is, bele van mártva viaszba, és aztán ki van égetve.

✚ *Számadra ez egy technikai kísérlet is volt?*

✘ Igen, sohasem csináltam ilyet. Az ember próbálkozik időnként más technikákkal. Úgy gondoltam, hogy jobban illene ez a technika ehhez a munkához, mintha nekiálllok és megmintázom ezeket a darabokat. Adódott, valahogy ez jutott eszembe.

✚ *Jó hangulatot adnak együtt.*

✘ Igen, én is azt gondolom, hogy itt most sikerült valamit eltalálni. És mindenkinek ez tetszik jobban. Ez a sorozat is különböző csoportokra osztható. Az a négy munka – amiből több is volt Kalocsán – áthallásos módon a 20-as évek konstruktivizmusára is emlékeztet, a színe miatt.

✚ *Saját munkáidra is. Általában a festett műgyanta szobraid élénk színére és felületére.*

✘ Talán, de itt a piros színnek két összetevője van: a piros hagyományosan az élet színe,

másrészeiről egy nagyon kicsi áthallással Kassák és a konstruktivizmus felé is nyit egy utcát a cím miatt. És van néhány olyan darab, ahol csak a hiány kap szerepet, a többiekénél pedig az emelkedő lamella-forma nekem sír-asszociációt kelt.

☹️ *A cím is és a formák is a mozgás, az élet asszociációját keltik...*

☒ Igen, ezek a kicsi elmozdulások az életre utalnak, ha már a címet számon kérjük a munkán. Az elmozdulás az életre utal, de azért ez is egy kicsit komplexebb, mert van egy nagyon erős sír-asszociációja is ennek. Tehát hogy egy adott egységnyi területből kihajtogatott téglalapocskák, amik az adott egységnyi területhez képest felfelé vagy lefelé elmozdulnak... de ha felfelé mozdul el, vagy akár ha lefelé is, nagyon erősen egy egységnyi emberi sírhelyet is mutat. Úgy értem ezt a komplexebb megjelenést – hogy is fogalmazzam ezt –, hogy a sír adott, már önmagában az elmúlás, de ez a sok kicsi elmozdulás mégis az élet felé mutat.

☹️ *Fra Angelico Utolsó ítélete jut most az eszembe... Tehát a hiány az ember helyére, illetve jelenlétére utal.*

☒ Igen, tulajdonképpen az ásatásokon, ha kiásnak egy sírt, akkor nagyjából ilyen a helye. Nem stukkolták ki szabályosan régen, ha eltemettek egy embert, csak arra törekedtek, hogy az emberforma beleférjen.

☹️ *Ez a régészeti utalás is a párbeszéd része az akadémiaival?*

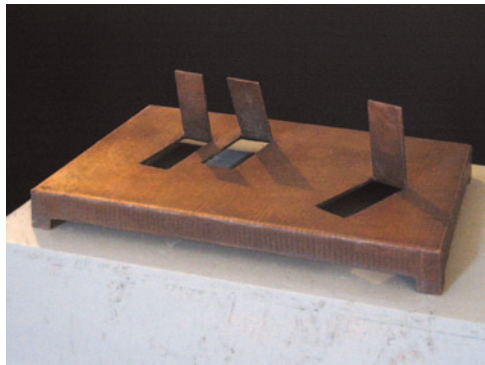
☒ Nem, nem. Nem volt szándékomban. Az oldalsó termekben a régi munkák a reflexiók. Nem gondoltam itt párbeszédre, ez az én gondolkodásomból ered. A régészet a rétegződések miatt nagyon érdekel. Vannak egyébként az új anyag darabjai között is olyanok, amik reflektálhatnának. Ott van a „barlangok” között az a kicsi, a második, amit *Üregnek* (B8, 2009) hívok, és van például egy Goethe-rajz, ami most nincs kint és egy bányát ábrázol. Sokáig gondolkodtam, hogy kérem-e kiállítani, hogy mellétegyem reflexiónak. Vagy például amikor eljöttem megnézni a gyűjteményt, hogy kapcsolatokat találjak, ott régebben két Markó Károly kép volt, és azokon is barlangok vannak. Vagy itt ez a két Mednyánszky tájkép is nagyon egybevága a „barlangokkal”. A szederjességük – mind a két kép gyönyörű!

☹️ *A „barlangoknak” mi a címe?*

☒ *Az emberi szellem kiterjesztett tere.* Olyan szobrokat akartam csinálni, amelyek első látásra, első gondolatra nem beláthatók. Ilyen értelemben alkalmas nekik ez a cím. Ezek előlről látványelvűek, hátulról konstrukciók, és egyébként barlang-asszociációt keltenek.

☹️ *Hasonlóan azért vannak újságpapír-masszából, mint a Frankfurti variációk?*

Az újság, az írott szöveg, a testet öltött emberi szellem?

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
A művészet él, B5, 2008, bronz, 10,1 × 28,5 × 19,8 cm
fotó: Körösesny Tamás

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
Az emberi szellem kiterjesztett tere, B4 – Két egyszerű barlang összekötő folyosókkal, 2009, vas, papír, 39 × 40 × 25 cm; fotó: Körösesny Tamás

☒ Igen, picit van benne ilyen is. Ezekhez a munkákhoz az újságpapír volt az adekvát.

☹️ *Akkor itt ugyanúgy variációkról is szó van? Formai, térbeli variánsai a barlangok egymásnak?*

☒ Igen, azt lehet mondani, hogy variációk a barlang témára. Nem egyformák, mindegyik a másikhoz képest kicsit más. Vannak, ahol több vájat van, vannak, ahol összekötő vájatok vannak, vannak egyszerűek... A barlang pedig Platón óta az egyik legfontosabb metafora.

Azt hiszem, hogy ez a barlang kezdetektől fogva kicsit női szimbólum is, de így megcsinálva nagyon erősen mindkét nemre asszociáló lett. Van benne valami – hogy is mondjam –, valami nagyon eltalált, ami az emberre nagyon jellemző. Ebben a formában, de ez véletlen, mert amikor én ezt kitaláltam, a szellemi összetevők táplálták – barlang-hasonlat, női asszociáció –, és a megformálás során konstatáltam, hogy az eredmény abszolút férfi-női dolog lett.

☹️ *Emlékeztetnek a műcsarnoki Szellemeim (2005) című szobraidra is. Nehéz nem kiterjeszteni a szobrokra az emberi szellemet, antropomorfizálni és karaktereket látni bennük.*

☒ Így is lehet, de én csak példákat akartam felhozni. Biztos végtelen számú variáció lehetséges. Lehet, valami lehet benne, hogy emlékeztetnek a műcsarnoki *Szellemeim*-re, azt is én csináltam, ezt is én csináltam, de alapvetően itt most barlangra gondolok. A barlangokat hátulról sohasem látjuk, és engem ez érdekel. A szobrászat alapvetően emberábrázolás, ezek az emberi gondolkodás ábrázolásai. Az emberi gondolkodás pedig mindig új összefüggéseket keres.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
A művészet él, 2010, részlet a kiállításról; Magyar Tudományos Akadémia, Művészeti Gyűjtemény; © fotó: Fórián Szabó Noémi

